

Przegląd Prasy Zagranicznej

TREŚĆ:

1. SPRAWY POLSKIE.

a/ Stosunki Polsko-litewskie..... str.1.

2. ZAGADNIENIA OGÓLNE.

a/ Sprawy bezpieczeństwa i rozbrojenia..... str.3.

b/ Stosunki Niemiecko- austriackie..... " 4.

c/ Traktat Francusko-jugosłowiański..... " 5.

3. NOTATKI I INFORMACJE.

1. SPRAWY POLSKIE.

STOSUNKI POLSKO - LITOWSKIE

DZIEN LITOWSKI z 14.XI. /Kowno/ zamieszcza wywiad, udzielony dziennikarzom przez posła polskiego Polakiewicza, który podkreślił m.inn., że litewscy ludowcy w poprawce wniesionej przez nich rezolucji domagali się tylko, by wszystkie kwestje sporne a w tej liczbie i kwestje wileńską rozstrzygnięto przez legalnie wybrany rząd demokracji litewskiej w drodze bezpośrednich rokowań z Polską. Z początkowych sprawozdań zwłaszcza inspirowanych przez źródła niemieckie i sowieckie wynikało, że uchwały zjazdu nie doszły do skutku z powodu secesji ludowców. Faktycznie tak nie było. Wszystkie bardzo ostre rezolucje z dziedziny polityki wewnętrznej zostały uchwalone i przyjęte jednomyślnie przez partyjnych, socjalną-demokrację, ludowców i socjalistów litewskich.

DOHO z 15.XI. /Kowno/ powyższy wywiad nazywa sensacyjnym i zamieszcza go pod nagłówkiem "Litewscy emigranci prowadzą układy z Polską."

DOHO z 15.XI. /Kowno/ we wst.art. "Dojrzewający nacisk" pisze: "marszałek - tryumfator, który w piątek święcił swą wielką uroczystość, zaczyna robić historję". Autor zwraca uwagę na niewątpliwe zbliżenie się wrógich do niedawna w Polsce obozów, przy czem dodaje: "Polski naród łatwo ulega impulsowi. Piękno ceremonjału zachwycało nawet silnie wahających się, którzy teraz gotowi są podążyć za Dziadkiem i na jego rozkaz do każdego celu". Autor przywiązuje wielkie znaczenie do przyjazdu do Polski francuskiego marszałka Franchet d'Espèray i uważa, że głównym celem jego podróży - jest nawrót polityki polskiej w kierunku zbliżenia się do Francji. "Organ ministerstwa spraw zagranicznych we Francji Le Temps dodaje autor - już zaczął drukować szereg artykułów nieprzychylnych dla Litwy. Kilometrowych zaś artykułów w prasie rządowej zazwyczaj nie umieszcza się na próżno. Ktoś chce poprzec Dziadka z Belwederu". Działacze warszawscy też nie drzemają. Kto nie ryzykuje - ten nie wygrywa. Milcząca zgoda niektórych państw pozwala na rozpoczęcie wielkiej gry, polegającej na zmuszeniu Litwy do pogodzenia się z Polską. "W Genewie w Warszawie i w innych stolicach, kończy dziennik, przygotowuje się nacisk na naszą politykę zewnętrzną, w szczególności w stosunku do naszego sąsiada południowego."

LIETUVA z 14.XI. we wst.art. nawiązuje do kongresu ryskiego emigracji litewskiej i omawia stosunek Pleczkajtisa do rządu polskiego. Dziennik powtarza znany już swój pogląd, że Polacy rzekomo poparli Pleczkajtisa z tego względu, gdyż wiedzieli, że on i jego towarzysze są zdania "że jeśli na Litwie niema być rządu z ich ramienia, to już lepiej by był rząd Polski." W życiu niepod-

legkiej Litwy, zdaniem autora, nie było dośtychczas tak wyraźnej zdrady stanu, wobec której "bledną przestępstwa Kleszczynskiego Aukštołajtisów i innych". Na końcu autor zaznacza, że wyraźnie zdradziecka praca Pleczkajtisa i jego towarzyszy będących posłami do Sejmu, powinna przekonać wszystkich, że Sejm na dawnych podstawach wybierany być nie może.

LITUVOS ZINIOS z 14.XI. we wst.art. nawiązuje do kongresu emigracji litewskiej i pisze m.inn.: "Podstawowa linja akcji polskiej przeciwko Litwie i jest chęć wykazania światu, że Litwini sami rządzić się nie umieją. Kierunek polityczny obrany przez narodowców odsunął od Litwy sympacje wszystkich ugrupowań politycznych w Europie, wyjąwszy może faszystowskie. Dla Polski wytworzyła się bardzo przychylna atmosfera. Plany polskie mogło w pewnym stopniu utrudnić słowo wypowiedziane przez emigrację na kongresie ryskim. Przeto też Polakom pozostało tylko za pomocą intryg tak opłacać naszych emigrantów, żeby dyplomacja polska mogła powiedzieć: oto demokracja litewska? oto jej wyrobienie państwowe? czy można przeto jej zaufać?" W związku z sesją Ligi Nar. sensacja kongresu ryskiego była Polakom potrzebna. Prasa zbliżona do Pilsudskiego zaczęła już wywodzić, że zanim dojdzie do rozpatrzenia skargi litewskiej w Lidze - najprawdopodobniej już Litwy nie będzie. "Polska dodaje autor - myli się sądząc, że rezolucja Pleczkajtisa i jego towarzyszy jest ustosunkowaniem się ludu litewskiego, myli się też sądząc że znajdzie na Litwie wspólników dla swoich planów. Lud litewski przy spotkaniu się z wrogami swej niepodległości, potrafi wykazać swoje wyrobienie państwowe, nie zwracając uwagi na to, jaki rząd powoła go do broni".

THE DAILY TELEGRAPH z 15.XI. Kor.dypl. pisze, że ostatnio nastąpiła wymiana opinii pomiędzy głównymi Mocarstwami w kwestji najlepszego sposobu zajęcia się skargami Litwy w związku z rzekomym złem traktowaniem mniejszości litewskiej w Wilenszczyźnie. W wyniku tych rozmów wysunięto projekt, by utworzyć Komisję 3-ich gdy skarga Litwy zostanie przekazana Radzie Ligi. Komisja zajęłaby się zbadaniem całej sprawy co musi zająć kilka miesięcy. Wysuwa się projekt, by Francja i Niemcy były reprezentowane w tej komisji. Część tego planu może ulec zmianie, którą wprowadzi sama Rada, zwazywszy na fakt, iż pomiędzy Niemcami i Litwą istnieje spór w kwestji Kłajpedy i że Francja zawsze wspólnie z Polską zajmowała stanowisko dezaprobujące politykę Litwy. Autor uważa, że stworzenie komisji, w skład której weszłyby państwa polityczne niezainteresowane ani w sprawie Polski ani Litwy, byłoby bardziej pożądane od komisji do której należałyby Niemcy i Francja.

ČESKE SLOVO z 17.XI. Koresp. z Warszawy pisze, iż według wiadomości nadeszłych z Kowna odbywały się rokowania między Litwą a Polską z wynikiem dodatnim. Prasa litewska twierdzi, iż między obu krajami została zawarta tajna umowa, w której Litwa zobowiązuje się do neutralności na wypadek wojny Polski z Rosją. Do urzeczywistnienia tej umowy przyłożyła się Anglja, która przyrzekła Litwie wzamian za jej zawarcie udzielić pożyczkę w wysokości 10 milj. dolarów.

PASE z 11.XI. podaje alarmujący art.E.F.Jacksona z powodu traktatu Łotewsko-sowieckiego z pomocą którego sowieci zmierzają do trzech najważniejszych celów: a/przywróceniem kontroli Rosji na morzu Bałtyckim nad portami Rewla i Rygi; b/zniweczenie ewent.unji państw.Bałtyckich; c/przyjście Litwie z pomocą a to przez obciążenie Polski. Nie dziwnego, że ten traktat wywołał poruszenie w całej Europie i że estoński min.spr.zagr.podał się do dymisji, będąc gorącym zwolennikiem związku bałtyckiego. Pojęto wreszcie groźbę wiszącą nad Polską i Europą. Czy Europa i Liga N. na to pozwolą? Czy przedewszystkiem Litwa przystosuje się do ogólnego porządku?

2. ZAGADNIENIA OGÓLNE.

SPRAWY BEZPIECZENSTWA I ROZBROJENIA.

THE TIMES z 15/XI. Sir Hoare, minister lotnictwa ilustruje cyfrowo prace Anglii w kierunku zmniejszenia zbrojeń. Cdośne liczby podane są z r.1914 i 1927. A więc w r.1914 Anglja posiadała 44 wielkich statków wojennych - obecnie liczba ta spadła do 12. W sierpniu 1914 posiadała 80 krążowników obecnie 37. Kontrtorpedowców w 1914 - 183, zaś w 1927 - 89. Ilość marynarzy i oficerów marynarki przed samą wojną wynosiła 145.600, zaś w roku zeszłym według ostatnich danych statystycznych 100.700. W 1914 r.armja wynosiła 320.000 żołnierzy i oficerów w r.zeszłym 284.000. Wydatki na cele militarne wynosiły w 1914 - 80.000.000 funt.sterlingów, obecnie zaś - 118.000.000. To pozorne zwiększenie się wydatków faktycznie jest jednak ich zmniejszeniem, jeżeli się uwzględni, iż obecne ceny o 70 % przewyższają przedwojenne; 118 milj. wydawanych obecnie równa się dawniejszym 69.500.000 funtów szterlingów.

THE TIMES z 15/XI. zamieszcza list Mac Donalda do wyborców w Southend, w którym oświadczył on, że stan Europy staje się coraz bardziej groźny dla pokoju. Jedna konferencja rozbrojenia po drugiej kończy się niepowodzeniem. Rząd konserwatywny udał się do Genewy na konferencję morską z programem rozbudowy i to zarówno co do ilości okręgów, jak i wysokości wydatków. Partja prasy dowiodła już, że z większym powodzeniem od innych stronnictw może pokonać trudności i zapewnić pokój.

KORRESPONDENZ "GENE" w osobnej odbitce wydała artykuł Karola Mertensa p.t." Der kommende Krieg" w której omawia wzrost dyskusji na temat przyszłej wojny i dowodzi, że rzeczywiście ludy powiększają zbrojenia, co niewątpliwie przybliży wojnę. Autor przytacza dwa wypadki, podane przez Gieslera, z jego pracy o sprawie zbrojeń, dowodzące, iż Niemcy liczą się z wybuchem wojny i z tego powodu rozpatrują to zagadnienie z trzech punktów widzenia, mianowicie to, czy Niemcy mogą być napadnięte i jakie widoki posiadaby atak na Niemcy, i po trzecie, czy Niemcy mogą takiej wojnie zapobiec. Koła urzędowe Niemiec uważając napad na Niemcy za możliwy. Z drugiej strony wywołuje to w pewnych kołach dążenie stworzenia funduszu, z którego mogłoby czerpać wojsko na wydatki, nieprzewidziane w budżecie. Autor jest zdania, że zapobiegnie się wojnie jeżeli każdy obywatel Niemiec starać się będzie, aby one nie stały się x

LE TEMPS. z 15.XI. pisze w art.wstępnym, że mowa wygłoszona przez Brianda na kongresie w Nantes, odbija się głośnym echem zarówno w prasie krajowej, jak zagranicznej. Briand zapewnił uroczystie, jak przystało na męża stanu będącego jednym z twórców Locarna, że wierzy w politykę pojednania i zbliżenia narodów. Też jego jest, że chcąc zorganizować pokój, trzeba uczynić wszystko co można aby dać mu silne podstawy, ażeby wojna nie mogła już nigdy wybuchnąć.

L'INDEPENDANCE ROUMAINE z 16.XI. podaje z Pragi art. dr.J.Kopecky o sprawach czechosłowackich, między innymi pisze o deklaracji prezydenta Masaryka, dotyczącej polityki zagr.Jezeli prasa zagraniczna zarzuca Masarykowi, że jest on zwolennikiem tych, którzy dążą do rewizji traktatów pokojowych, to myli się w sposób nie ulegający wątpliwości. Prez.Masaryk powiedział jedynie, że w sensie paktu Ligi Nar. możliwym jest przystosowanie traktatów pokojowych do nowych warunków. Prezydent daleki jest od twierdzenia

ze traktaty pokojowe powinny być poddane rewizji, przypuszcza on tylko możliwość poprawek, tam, gdzie traktaty owe w sensie paktu, już nie wystarczają. Liga Nar. jest strażniczką traktatów pokojowych i tylko za jej pośrednictwem mogłyby one być zmodyfikowane. Postępowanie Niemiec, które ściśle trzymają się paktu, jest najlepszym wytłomaczeniem deklaracji Prez. Masaryka, który przedstawił rzeczy takimi, jakimi są. Traktaty pokojowe leżą w obrębie polityki międzynarodowej i tylko na terenie tej ostatniej mogą być rozpatrywane.

DER TAG z 18.XI. 7 art. wst. pisze, o zbrojeniach Belgji, która musi je czynić ze względu na konwencję wojskową 1920 r. Autor omawia organizację armji belgijskiej, która wzoruje się na francuskiej. Rozwodzi się następnie nad trudnościami jakie czynią socjaliści zamierzeniom wojskowym króla i prejera Jaspara.

DEUTSCHE ALLG. Ztg. z 18.XI. Kcr. z Genewy rozważa zbliżającą się konferencję rozbrojeniową i dowodzi, że, ci, którzy najwięcej się czują zagrożeni, utrzymują pod bronią 10 milj. żołnierzy, podczas gdy zwyciężeni, mają tylko 250.000.- Udział Rosji uważa za pożądany, ponieważ opowiada się ona za paktami nieagresji, które mają wielkie znaczenie dla sprawy bezpieczeństwa. Ze względu na 4-dniową tylko sesję, nie będą sprawy załatwiane na niej i powinna ona być wznowiona najpóźniej w lutym 1928 r. Korespondent zajmuje się w końcu sprawą mianowania nowego sekretarza komisji rozbrojeniowej, ponieważ mandat obecnego sekretarza "bardzo sympatycznej osobistości" upływa z tą sesją i skarży się, że w sprawie rozbrojenia wszystko idzie z trudnością, nawet wybór na sekretarza takiej osoby, która by była neutralną i posiadała u wszystkich zaufanie.

STOSUNKI NIEMIECKO-AUSTRIACKIE.

LE TEMPS z 16.XI. pisze, że jak było do przewidzenia, obecna wizyta Stresemanna i Marxa w Wiedniu, nie przynosi żadnej zmiany w stosunkach austriacko-niemieckich. Jedną i drugą stronę unika jak najstaranniej nieostrożnych słów, które mogłaby być interpretować jako groźbę dla status quo w Europie centralnej. W dalszym ciągu autor pisze, że wspólność mowy i obyczajów nie jest argumentem przemawiającym na korzyść unji politycznej, tembardziej, że byłaby to w rzeczywistości nie unja a aneksja Austrii przez Niemcy. W Wiedniu zdają sobie sprawę z tego ile Austrię kosztowała przyjaźń z Niemcami, która doprowadziła ostatecznie do rozbitcia monarchji austro-węgierskiej. Zarówno w Wiedniu, jak w Berlinie, istnieje siła rzeczy pewna nieufność wobec zbyt entuzjastycznych zwolenników Anschlussu. Sprawa ta nie jest wcale tak zaawansowana, jak to utrzymują niektórzy dzienniki w Berlinie. Przed powzięciem decyzji co do unji celnej, trzeba będzie w styczniu roku przyszłego, rozpocząć rokowania w sprawie traktatu handlowego austriacko-niemieckiego, który byłby bardziej korzystny dla Austrii, co nie przejdzie bez trudności. Z drugiej strony jeśli ministrowie obu państw skorzystali z obecnego momentu dla załatwienia pewnych spraw ekonomicznych to uczynili to właśnie dlatego, iż nie widzą żadnej możliwości zrealizowania sprawy Anschlussu, w bliższej ani dalszej przyszłości. Kwestja ta będzie wprowadzić istniała i nadal, na skutek rozwoju kampanji pangermanistycznej, w warunkach, które zasługują na największą uwagę, jednakże, dopóki kanclerz Seipel stoi na czele rządu wiedeńskiego, nie należy się obawiać żadnych niespodzianek. Jest rzeczą pierwszorzędnej wagi, aby zarówno Niemcy jak i Austrija wiedziały, że wszelka akcja polityczna w kierunku Anschlussu spotka się z nieubłaganą opozycją narodów, które są przeciwnie naruszeniu status quo Europy powojennej.

L'INDEPENDANCE BELGE z 17.XI. Mowy wygłoszone w Wiedniu przez Seipla, Marxa i Stresemanna, są bardzo jasne. Mówili oni o Niemczech i Austrii jak o jednym kraju. Granica pozostanie, gdyż nie odważą się jeszcze prowokować tych mocarstw, które są przeciwne Anschlussowi, ale granica faktycznie w niczem nie będzie dzieliła obu państw. Gdyby można było wierzyć w pokojowe zamiary Niemiec, nie byłoby powodu do przeciwstawiania Anschlussowi, ale zachowanie się ich wykazuje, że są bardzo mało zainteresowane w uspokojeniu się Europy.

LA TRIBUNA z 14.XI. Zaznacza zgodną kampanję prasy niemieckiej i austriackiej przeciw Włochom z racji nieistniejącej kwestji Tyrolu południowego. Nie sądzimy, pisze Tribuna, aby ktoś był tak szalony, aby poddawać dyskusji kwestję, która należy wyłącznie do Włoch. Stanowisko Włoch jest znane; wiadomo również, że kłamstwem jest pogłoska, że jakoby Włochy proponowały Niemcom, aby te zagwarantowały północną granicę Włoch wzamian za zgodę na Anschluss. Niemcy, zaznacza dziennik, zobowiązały się traktatami do szanowania naszych granic północnych a traktaty te jeszcze istnieją.

CORRIERE DELLA SERA z 15.XI. korespondenci z Wiednia o wizycie Marxa i Stresemanna zaznaczają, że choć urzędowo nazywają ją grzecznościową, niewątpliwie nastąpiła wymiana opinii politycznej. Symptomatycznym jest, że dzienniki wiedeńskie mówią mniej lub bardziej otwarcie o kwestji Anschlussu.

L'INDEPENDANCE FOUAINE z 16.XI. pisze o mowach kanclerza Seipla i Stresemanna i zaznacza, że były one pełne entuzjazmu dla wzajemnej przyjaźni Austrii z Niemcami.

TRAKTAT FRANCUSKO - JUGOSŁOWIAŃSKI.

IN SECOLO z 16.XI. w długim art.wst. narzeka na postępowanie Francji względem Włoch. W żadnym kraju Włochy nie są tak obmawiane jak w Paryżu. egoizm polityki francuskiej doszedł do szczytu. To paktie w Locarno Włochy współ z Anglią gwarantowały granice reńskie, daremnie jednak oczekiwano by się na wzajem polityki wdzięczności ze strony Francji. I oto podczas gdy opinia angielska przyznaje, że niema pokoju na Bałkanach bez udziału Włoch, Marx i Stresemann jadą do Wiednia i widmo Anschlussu powstaje znowu. Oto rezultaty polityki Brianda.

GIORNALE D'ITALIA z 14.XI. drukuje artykuł, w którym analizuje wrażenie traktatu w Jugosławji zadające kłam urzędowym twierdzeniom francuskim. Mówi on, że opinia publiczna w Jugosławji, uważa za akty przeciwwłoski i nie-pokojowy, lecz prowadzący wprost do wojny. Włochy były zapraszane do wejścia so triumwiratu: Francja, Jugosławja, Włochy, ale nie chciały tego uczynić, gdyż nie zawiera on nic pożytecznego dla Włoch. Nie mogły one związać się specjalnym paktem przyjaźni z Francją. Co do Jugosławji traktat jej przyjaźni z Włochami istnieje już od 1924 r., było więc zbytecznem powtarzać go znowu, szczególnie po zachwaniu się Jugosławji wobec konwencji w Nettuno.

REICHSPOST z 17.XI. korespondent z Solunia pisze, że podpisanie traktatu francusko-jugosłowiańskiego wywarło wielki wpływ na położenie polityczne Grecji. Sytuacja układa się w ten sposób, że rząd Zainusa musi decydować, czy zechce w najkrótszym czasie zapłacić 400 milionów franków złotych na rzecz Francji, lub o ile pod tym względem chce otrzymać udogodnienia, czy zechce być powolny politycznym żądaniom Francji i zawrzeć przymierze z Jugosławją. Poincaré dąży do postawienia na czele Grecji Wenizelosa. W każdym razie stanowisko rządu jest uważane za silnie zachwiane i można się spodziewać zmian.

3. NOTATKI I INFORMACJE.

THE DAILY HERALD 14.XI. Kor.dypl. pisze, że zbliżenie pomiędzy Marszałkiem Piłsudskim i polską partją socjalistyczną może wywołać rozłam w szeregach socjalistów polskich. Kor. w krótkości podaje sprawę min. Moraczewskiego i wykluczenie jego z partji.

ESTLINSTER GAZETTE 15.XI. Kor. z Genewy pisze, że marsz. Czang-Tso-Lin polecił posłowi chińskiemu w Paryżu przewodniczyć na Grudniowej sesji Rady Ligi, ponieważ przypada na Chiny kolej w objęciu przewodnictwa. Jeżeli delegat Pekinu będzie przewodniczył przez 10 dni - to według pewnych opinji - przez fakt powyższy przedstawiciele brytyjski, francuski i włoski uznają de jure rząd Pekijski.

THE DAILY MAIL z 15.XI. Sir Otto Niemeyer przedstawiciel banku angielskiego, który bawi obecnie w Budapeszcie oświadczył kor. pisma, iż proces odbudowy Europy środkowej postępuje w bardzo szybkim tempie.

BERLINER TAGEBLATT z 14.XI. pisze, że furja "Germanji" "Kölnische Volkszeitung" oznacza, iż w Centrum przewagę wzięły kierunek bardziej prawicowy, wobec tego należy powątpiewać, czy wszyscy wyborcy centrowi na to się zgodzą.

THE NEW-YORK HERALD z 13.XI. podaje z Berlina: książę Lichnowsky, b.ambasador niemiecki podczas wybuchu wojny, ogłosił świeżo 2 tomy swych pamiętników z misji londyńskiej, w których utrzymuje, że polityka Bismarka i jego następców doprowadziła Niemcy do wojny i klęski. Błędem tej polityki było opieranie się wyłącznie na dwóch trupach Europy jakimi były Austro-Węgry i Turcja, przytem prowokowano przy każdej okazji Francję, Anglję Rosję, a nawet Japonję i St.Zjedn. Prowokacyjna ta postawa doprowadziła inne mocarstwa do połączenia się w celu wspólnej obrony. Autor dodaje, że ma zamiar ujawnić powody, które skłoniły Anglję do udziału w wojnie światowej.

L'INDEPENDANCE ROUMAINE z 15.XI. Donoszą z Belgradu, że parlament zgodził się na zadanie min. handlu, aby przyspieszyć dyskusję o ratyfikowaniu traktatu handlowego między Niemcami, a Jugosławją.

L'INDEPENDANCE ROUMAINE z 15.XI. z Belgradu Agencja "Avola" upoważnione jest do kategorycznego zaprzeczenia wszelkim pogłoskom, rozsiewanym przez zainteresowanych, jakoby traktat francusko-jugosłowiański zawierał ustęp, skierowany przeciwko Niemcom i duchowi Ligi Nar. W traktacie z Francją niema najmniejszej wzmianki, którą możnaby wziąć za skierowaną przeciwko Niemcom i Lidze Nar. Wszystkie przeciwne pogłoski zaczerpnięte są z krainy fantazji.

KORRESPONDENZ "GENE" 15.XI. pisze, że senator de Lourie w sposób następujący wyraża się w piśmie "Nord und Süd" o porczeniu z Niemcami: "Inniśmy podjąć stosunki między obu narodami przez podwójny obchód rocznicy Hugo i Götze. Proponuję, aby przez uwzględnienie synchronizmu i symbolizmu tego podwójnego obchodu tak samo był uczczony Hugo w Berlinie jak i Götze w Paryżu". Pruski minister oświaty oświadczył gotowość dania odpowiedzi na to wezwanie.

N.B. Sprawozdania z prasy Z.S.R.R. i emigracji rosyjskiej zawarte są w specjalnym przeglądzie tej prasy, przesyłanym łącznie z niniejszym 3 razy na tydzień.

